

Библиотека
САВРЕМЕНА СРПСКА КЊИЖЕВНОСТ

Уредник
Зоран Богнар

Copyright © Тајана Потерјахин, 2023
Copyright © овог издања *Дереша*, 2023

Тајана Потерјахин

ВУКОВИ
И ПАСТИРИ

 dereta

*Мр̄ѡви су ш̄ежи но живи...
Теку воде и ош̄вориће мој јроб.*

Отац Драгослав Обућина

Поглавље прво

Жичка купола је пала и са ње се крст сурвао у прах и пепео. У срцу вароши још није био довршен споменик јунацима минулих ратова, а мртвачко звоно најавило је ново распеће у недоба, пред Цвети. На улице нико није изашао да врбовим гранчицама, литијом и песмом дочека Христа. Те године је, уместо Њега, у Краљево дошао ђаво. Питоме падине Столова и Чемерна сабласно су потамнеле, одједном стрме и претећи блиске, попут зидина тврђаве из које излаза нема, а у коју је непријатељ ипак ушао. Грмело је најпре потмуло, у даљини, а онда су се воде узнемириле као нечишта огледала, показујући слику разарања народу који се плашио да погледа у небеса. Земља се затресла, али само накратко. После је настао дуг и дубок мук, покрио све. С јесени, из напуштених амбара, са тавана оронулих кућа и црквеног звоника, прекидали су га јауци кукувије. Од Михољдана лелек који се отегао у бескрај.

Црне барјаке који су презимили на крововима поде-
рали су ветрови и кише, јунска звезда избледела их као
цигерицу. Тачно се могло познати који је одскора а који
одонда.

Отац Драгослав опомиње да се скидају. Као утук, да
се макне знак смрти са улица, да јој се власт не при-
зна. Код суграђана то изазива сумњу. Не говоре ништа,
али се згледају, слежу раменима и правдају обичајем.
А што њему смета да се види и зна како је крволочна
та неман што је запосела Србију? Кога треба да обма-
не скривање белега са прозора и кровова, смрт или
њеног сејача? Краљевчане преварити не може. И оно
детенце што још кењка на мајчиној сиси осећа, само
не уме да каже, присуство неке снажне и мрачне воље
којој се сада све на свету повинује. Ако одреди она, да
та макања од топлих недара откине и баци у хладну
раку, тако ће бити.

Драгослава жалости и узнемирава маловерје пастве.
И са сопственим смутњама једва излази на крај.

– Добро смо примали од Бога, а зла зар нећемо при-
мати? – из *Књије о Јову* чита им сваке недеље, али залуд.
Не чују. Празним очима га гледају, са тупим неповере-
њем. А како да им замери док траје та несрећа?

Земља се отворила, па само гута, али не сме крштен
човек никад, и да се сва сила ђаволова загна на њега,
ону прву и последњу истину да смакне са ума. Зло може
да расте и нарасте до Бога, али не може мимо Бога. И
све жешће удара баш зато што зна да га никад за никад,

док је света, века и човека, надјачати не може. Без те вере, човек је латица са убехарале шљиве коју ветар носи у ништавило.

Младом свештенику уздање у Божју победу крепи сваког јутра Саватије Божић. Драгослав више и не зна да ли проту ревносно обилази због бриге да старца срце не изда кад је Краљеву најпотребнији или тражи себи охрабрење које му овај изобилно дарује, понављајући тихо, као на проскомидији, увек једну те исту причу, као да чита из књиге. И ономад, кад је ударио Шваба са својим сатварима, мислили су Срби да ће на ту каљугу, крв, на мртве и живе небо као гробна земља да се стровали и покопа све. Тако су били мрачни дани, а ноћи светле, бојао се народ да је Бог одредио дан и час последњег суда. Па је прошло. Нити је света нестало, нити човека. Ни Србије нити Краљева. Свиће и смркава се као вазда.

– Ал' није ти то паметно, сине, сад да проповедаш народу. Много су тешке ране, жмаре још и гноје. Ма каква нада или утеха у ове дане дођу просто... као издаја. Као да немаш срца. Ћути, моли се. То је твоје. Где ћеш човеку што је дете данас са'ранио о неком бољем сутра да причаш? Нека, нек' псује и куне ко мора... Сам ће то живот да однесе. На крају ће све да однесе.

Дође понекад нарочито мучан дан, сам Бог зна чиме отежа, кад ухвати и Драгослава силна тескоба, тако чврсто да је не може ни Саватије истерати. Није то лако, да човек појми пуноћу живота који ће да се настави после

њега. Све док дише, мисли наивни створ да се налази у средишту свега и да баш он даје свему смисао и разлог. Па и јест' тако, а и није. Колико је светова помрло, толико је хумки под грдичким брдом. Са њима, гаси се једно доба, у сусрет му свиће друго. У тој новој зори, ко зна каквој, чудиће се будући људи рушевинама и гробовима, а своје ишчезнуле претходнике неће ни познати ни разумети иако ће их називати прецима. Као *Књи-ја ѿсѣања*, историја ће бити далека, садашњост увек почиње изнова.

Са горким прекором Драгослав гледа зелени Ибар како тече, непојмљиво равнодушан, ни сведок ни саучесник. Сапутник слеп и мутав.

– Поставише трупове слугу Твојих за храну птицама небеским, месо преподобних Твојих зверима земаљским, излише крв њихову као воду...

У страх, врисак и црнину завијена варош, а река неузмириено жубори, само се њено бистро отицање опире кошмарној збиљи. Мирише. Не може је ништа зауставити. Боли то. Као да су и облаци и крошње, свака травка и та вода одраз бездушности Божје и Његовог ћутања.

– Како можеш толико да ћутиш, мој Боже?

Тишина сваки пут отежа на грудима као онај камен под њим, но опет седи сатима ту код Мирине чесме сам. Тополе шуме, бар намах се причини да са неким разговара. У цркви више никога нема. Та страшна и хулна мисао тера га из олтара било куда.

Посебно предвече, уистину, кад се и она последња румена светлост са хоризонта слије у таму, читаво Краљево онеми, посиви, и тек понегде у прозору мутно затрепти скривени живот. Тај мук, дубок и доследан, до јутра слуги над сокацима и крововима да ветар више никада неће однети смех и песму преко Ибра до Жиче и даље, ливадама, све до Конарева. Отуда ни пси више не завијају. У граду још којекако понеко светло тиња дубоко у ноћ барем у оним зградама које су запосели Немци. Према Студеници идући, како се Карађорђева улица завршава, тмина бива све гушћа и дубља, а тишина све присутнија, тако да се више и не би могла описати као одсуство звука, но пре као неко засебно биће које скривено од ока дише и мисли.

На левој обали Ибра село опстаје вековима. Куће немарно нанизане махом изнад пута, као крајпуташи се беласају кад је ведро, доле ливаде и њиве, и тек понека авлија, ноће у потпуном мраку. Уз друм самоникло буја багрем, кад уцвета мирише до Краљева. Покрај стазе што кроз уврљану траву води на Јанића брдо повише Црквине, криви се мавени дуд, презрео. У шупљем стаблу живи ћук, и само се он једнолично оглашава. Пролазе и возови, ретко, махом у глуво доба, али чују их бесани од бриге и туговања. А таквих нема у Конареву мало.

Војки се наврзао плач, има месец дана и јаче. Да не зна шта је, руку би у ватру пружила да јој је нешто учињено. Него зна, код пупка је савија. Не треба кукавица

да кука ни кокошка да кукуриче. Зна матер. Од неког доба престала је да једе, осушила се, посивела. Дан јој црн, краја му нема, а поноћ бела, па види све, духове и душе како тумарају по селу. Свашта јој се по авлији приказује. Јелка најчешће, онако лепа, висока, са белом марамом, иста к'о што су је сахранили. Стоји само насред дворишта, баш онде где је пала. Изашла би да је упита за Милију, ничега се више не боји, али неће да престрављује једино дете што јој је остало, уснуло под иконом. Од свега, само још ту једну кћер има.

Рат ником није брат, веле стари, али опет се чини Војки да тако као њој није зацрнило никоме. Све што је некад звала срећом сад испаде накарадно, као да су се земља и небо наопако окренули. Што дадоше Митра на занат? Цело се Конарево чудило, домаћин на гласу, кад се попне човек на брдо не може сагледати докле је Обрадово, а старијег сина послао у град да учи за мајстора. Увек су Јанићи вукли напред, шта је ново и корисно, имали су, по ма коју цену. Најмодернији шпорет, све у кујни од ростфраја јој је Обрад набавио. И он се сам носио као градски трговац, вазда је хтео некако од села да се отме, од оног подсмеха са којим му у вароши загледају ципеле, шешир и одело, све шивено по господској моди, а шаке, огрубеле и тврде тако да једва у прстима држи плајваз. Подгуркују се Краљевчани, мисле да Обрад Јанић не уме да пише. А много су и они паметни што знају.

Зато је хтео првенца да макне са земље. За неке високе школе Митар није био, али добро је отац проценио, младић је његову памет наследио. Добро се разумео у људе, паре и у живот, а од физичког је посла бежао као ђаво од крста. На сеоску знатижељу Обрад је одговарао самозадовољно, гладећи бркове:

– Ене! Па имам ја још једнога.

Кад се Митар запослио у фабрици вагона, то је био велики догађај. Плате Боже сачувај колике су им биле, аман као у фабрици авиона док је најбоље радила. Па се човек и замисли, вреди ли шта толика његова мука на земљи кад може сваког месеца у кућу да донесе лепе паре, а да један ар нема. Сваког јутра, Митар на бицикл, па за Краљево. Кад се враћа, звижди све у шеснаест, са рукама на леђима.

– Тежак је пос’о, мајко, по цео дан белог бога не видим, само закива она бука у чело... ал’ сам стек’о другове, кад се сврши пауза за ручак све нам буде жао да прекидамо разговор. Овде... више се са воловима човек дружи него са народом.

Војка је брижно вртела главом. Ко зна каквог тамо има света, по граду се свакаква багра смуца. Гледала је увек само своју чељад од рђавих људи да сачува, док не просеку свако себи пут кроз живот. Ал’ не иде та стаза куда треба, него како мора.

Митар се порано оженио. Довео девојку из Врдила, из добре куће. Јелка је била лепа, таман уз њега. Вредна и послушна, и све је хтела да научи. Мајко, како ово,

мајко, како оно, гледа шта ради свекрва и већ сутра опосли сама. Са заовом се дружила као да су сестре. Георгина је најмлађа у кући, свима мезимица. Али највише ју је Милија волео.

Кад је почео рат, он оде из оних стопа код Анђелковића. Плашио се, ваљда, да му отац не забрани па је побегао, као девојка кад се мимо воље родитељске уда. Ни цедуљче није оставио, не би ни знали шта је с њим да га није друг одао те им дојавио. Жао му било да стрепе. А Милија као да срца немаде. Како је дознао, Обрад се ухватио за главу:

– Оца му јебем лудог... – псује самог себе да не би Бога и сунце. Онда скочи да спасава будалу. Стигао до Љубише, молио, кумио, нудио пола имања и све што војсци треба, само да му отпусти сина.

– Ајде, море, стари, не будали. Имаш ти још једнога – капетан му одговорио одмахујући руком. Канда још замера што није и Митар пошао у шуму са братом. А боље да јесте.

У октобру су га стрељали. Таман је испекла пексмит, као и друге жене, да носи тамо где су затворени, кад јавише да не треба. Њега су првог дана, са њим још стотину, хиљаду, две хиљаде... колико људи? Није Војка могла себи да представи шта је то народа кад се скупи у један фабрички круг, колика мора њива да се узоре да би се толики свет покопао. Чак и да је умела, да л' би јој ишта значило? Њеног детета нестаде, па да је цело

Краљево са њим погинуло, опет би је пекао као жива сода само тај један гроб.

– Куку, сине, јеси ли ми грдне ране преболео? Јао мене, шта дочека’...

Грло јој се отворило, до Понора јекти. Јелка ћути и гледа преда се, као да не чује нити шта осећа.

Обрад се са Букумиром домунђавао, па одоше за Краљево. Тих дана су мушкарци стално себи у недра мумлали. Упирао је колико се могло, општински председник Крстић, поп Обућина са њим, да се спасе некако тај свет, ал’ цаба. Ђаво је смислио друкчије. Војки се чинило, сви казују *геш, геш*, а она није знала шта то значи. Нико јој не говори. И кад пита, само слежу раменима или одмахују руком.

Како може толиког народа одједном да нестане? Да л’ је било каквог суда, је л’ Митар, кукавац, нешто скривео? Па ако је стварно страдао, што га не донесу на чување? Ко пази да му се свећа не угаси? Ко га је, грдног, окупао? Нису га ваљда, онако у радном оделу, само закопали као живинче?

– Наш’о сам га на списку – Обрад је шапнуо воштано жут у лицу. Боље да ју је убио. Понадала се, ако нема раке и мртваца, ако се панаија не кува, онда ни смрти нема. Наивна ли беше. Какви нема, питање да ли је остало ичега на свету сем ње. Кућу јој је затрла као пламењача кад поједе воћку и више нема да роди.

Јелка је погинула крајем новембра. Још одраније се чуло да Немци упадају у села. Опет то *геш*, шапатом,

као басма. Са Јанића брда видела су се ноћу уз Мораву и Ибар чудновата светла, као запаљене бакље. Од Врдила би предвече одјекнуо машингевер, тад се Немци повлаче у град. Али то је ипак јектелo подалеко, није Војка разумела да може доћи и до њих.

Народ се, махом из оних села поближе планинама, склањао у шуме. Конаревци су оклевали.

– Куд ћемо, па да нам све разнесу лупежи – Обрад је рачунао да су на брду, мимо главног друма, безбедни. – Шта ће Немац да се завлачи по шљивицима? Ако их ђаво ипак донесе, нек' узму шта им треба, ја ћу дати шта год устраже, па нек' иду даље.

Ништа нису тражили, нити им је ко на пут стао. Побише их ни за шта.

Јелка је пала покрај чесме, њу су потрефили прву. Обрад је потрчао к' њој псујући и пред вратима се свалио неприродно, као пробушен џак кукуруза. Очи и усне му остадоше отворене, рука стиснута у песницу. Ни у сандуку му Војка није могла затворити десно око.

Без суза и вриска, Георгина је са кућног прага разрогачених очију буљила у Немца који је пуцао лако као да пева. На свом тенку свемоћан, видео је и он њу. Горштакки лик девојке у тамном оквиру врата подсети га на слику Роте. Њена је коса била сјајна, вучје очи чудновато познате. Била је сувише лепа да би је послао окрутном богу.

У том трену, безумно и ропски, после се себе саме због тога стидела, Војка је била захвална, срцем је

благосиљала крвника што јој је оставио у животу кћер, али га је њена утроба клела над домаћином што је лежао као заклан брав, све крући и тежи, све хладнији.

Кад је утихнуло нарицање и појела се даћа, припомгле су комшије и више но што је ред, па одоше својим кућама. Мајка и ћерка обретнуле се саме, у глувој соби, на великом газдалуку. То ни у мирна времена не може наопслено да се заврши, а камоли кад свакакве војске и поганија пролазе друмом и смуцају се по забранима. Комшилук је добар, али није својта. Кад припуца, свако своју кућу гледа. А њих две, ко ће? Родбине што имају, све је прснуло по планинама, сакрило се куд које. Сем тога, и да пођу некуд, како ће их наћи глас о Милији? Ко ме ће он да се врати? Надала се, јадна матер, да то једно мушко дете хоће Свевишњи да јој остави. Да је милостив барем кол'ко онај Немац што се Георгине уплашио.

Још пре Божића села су се смирила. Пао је велики снег, отежао кретање и војсци и народу. Сметови до прозора, ниски кровови полегли, у низини, иза пустих равни, Ибар заледио, као да стоји. Све немушто бело, осим ојаћене Жиче под Столовима и црних барјака у селу. Броји их Војка сваког јутра са мрачном надом, коју скрива од себе, да ће несрећа све да потопи.

– Шта сам ја Богу згрешила, грђе од других, па све да ми узме? – лакше би јој било да помори чума цело село, ако су људи једнаки пред душманином и пред Богом, да више не пребира по мислима до расвита,

зашто је прошао Немац Еровиће и Јасенце, баш пред њену авлију дошао и запуцао. Жива да се поједе, одговора ниоткуд, ни сна, ни спокоја. Првих четрдесет дана од сахране лупало је по кући и тавану да Бог сачува. Митар, позна му матер корак. Прекрсти се и скупи у постељи, срце само што на уста не изађе. После се и на то навикла. Кад остари ноћ, у ниједно време, ето их редом. Јелка, стоји насред авлије, бела као она марама, очију нема, обе руке држи на стомаку:

– Мени један мртав, а теби два.

Онда Обрад, са оним оком исколаченим, куне што није сину пратила лебац на време па се тамо жали да је гладан. Тек пред зору је савлада умор, привиди се врате под праг. Тако јој и дође Милија. У сну. Седи под дивљаком. Летњи дан, сунце му позлатило косу и осмех. Леп као да га је од вила измолила, сав срећан, пружа јој неку прљаву крпу:

– Види, мајко, како ми је невеста кошуљу извезла – чепа оно укрућено платно, све подерано, ма као да је извађено из земље. И како јој то дође на ум, трже се Војка из сна, у голој води, само усне изгореше.

– Он ће мени скорих дана погинути – нариче по сав дан од тада.

Са том црном слутњом дочекала је зрело лето, тихе смираје у шљивуку, кад потамни румена коса светлост што се пробија кроз квржаве крошње, меденица сетно заклепеће вечерње уместо црквеног звона, као да дозива из прошлости.

У мртву ноћ јој закуцао куси на онај прозор што гледа на пругу. Знала је одмах да није приказане. Друкчији је страх осетила, здрмао је целу, ноћници се од њега разбежали.

– Мајко, ово вам Видосав по мени посл’о. Ај, уздравље – незнанац је ставио цедуљче на прозорску даску и нестало, мрак га је прогутао.

Одмах је знала шта пише. Што би јој Видосав слао да је Милија жив? Заједно су отишли четницима и још тројица који су са њима друговали. Куде су стигли, са ким, где кости сеју као жито, сами Бог зна. Ту у селу нико није примио вести о њима месецима.

Која ово писмо зашекне у кући Јанића да знаће да вам је Милија поинуо у шрећем месецу код Властенице. Ја сам хтео крсти да скинем са њега да вам праћим, али то се није мојло.

Видосав, Богданов син

Сутрадан, у Богдановој кући весеље, једино музику нису звали. И својима пратио допис, па се радују као да га жене. А два сина жива имају.

Тако је Војку то заболело да их је занавек прецртала.

– Ма не требају ми никад за никад. Ал’ доћи ће и њима куси – са мржњом је говорила, као да су они сатрли Милију.

Жене се скупиле да јој испуне тишину. Присећају се, траже у прошлости лепе дане, успомене да осмисле садашњи бол, али ту опет срећу смрт и јад, кости очева

и браће, слике страдања које никад у Србији не престаје, са којим су се родиле њихове матере и са којим ће им помрети кћерке.

– Е, мој Обраде, зова ти на огњишту никнула... – Војка мрмља за себе, клатећи се напред-назад руку прекрштених на грудима, како се чини на гробљу док се нариче. Црнина је појела, лица ни очију нема, само кост на коју се накачило сукно, као на крстачу.

– Далеко било. Имаш то женско...

– Фала Богу. Да ме опреми како ваља.

Извадила спрему за сандук, све дупло што треба, поређала по оној страни постеље где је спавао Обрад. Сутрадан је нашла кћер у кревету хладну и укочену, загледану нетремице у нешто мимо таванице, што Георгина није видела.

– Срце јој пукло, кукавици... И не пукло... – крстио се народ.

У сандуку се надула, поплавила као дављеник, све је нека смрдљива вода цурила кроз даске. Али, у тренутку смрти, Војка није пожалила што напушта овај свет. Сви су њени тамо. Отац и мати, домаћин и синови, то унуче које није стигло да се роди. Једино Георгину остави саму међу људима, као међу вуковима, у зла времена, на злом друму.

Није немајка, душа је болела за тим дететом, али црна матер била би и њој само терет. Пукла јој земља, ту нема Боже помози.

Георгина бар није сирота. Лепа је, стигла за удају, и паметна је, у руке способна. Ако Божја мајка хоће да је спасе, ако јој је шара да преживи, ничија јој помоћ више не треба. Ако није, тад јој помоћи и нема.

Прве ноћи по сахрани, девојку је ухватио велики страх. Оне бабе што су чувале покојницу остадоше да у прво време не ноћева сама. Њој је то било мрско, но не могаде да их се курталише. Увукле се по собама, да ошацују где има шта вредно. Могу усред ноћи да изнесу, Георгина неће ни знати. Па сутра нека погађа ко је. Никоме не верује, сви су на свету престрављени, обезумљени и гладни.

Седи у постељи, очи јој нарастају у страху како шта шкрипне или шушне. Својих се не боји. Немирне им душе, шта ће него да аветају? Куд ће Митар и Милија, кад им нико на гроб не излази, него кући? Мило јој да мисли како се још мотају по авлији. Волела би да се јаве, да их види макар као сновиd. Нека њих, на својему су.

Него, кад се прочује мимо Конарева да има у селу богата кућа, а само једно женско чељаде у њој, боље да сама све разда и побегне у планину. Чак и да је Бог некаквим чудом сачува од разбојника, силеџија и сеоских притворица, шта да чини са стелним кравама, са ким да погађа бербу кукуруза кад ни рачун не зна? Сав род да пропадне, фукара да разнесе?

Не памти Конарево да је некога таква терлема снашла, а старо је колико Жича. Ишчуђавали су се и крстили, баксузирали јој бригом. И баш зато, у инат, Георгина

је хтела да опстане. Човек је направљен да се супротставља закону који држи у равнотежи добро и зло. После благих година поштено је да дођу лоше, али тај склад човек је дужан да наруши у сопствену корист.

*

Деспини би се некад учинило да на кантару усуда њена минула срећа још увек претеже. Чекала је да живот дода на други тас чемер, да бол догорча, али дани су текли равнодушни, дуги. Оседела је. У њеном срцу је сазревала и презрела спознаја о немоћи судбине да зада нови ударац. Болело ју је, као повређену животињу на коју нико неће да се смилује и прекрати јој муке, па опет је у цветању босиљка и зимзелена препознавала загробне сени минуле среће и ту, где се над Максимовим спомеником сам од себе разрастао брест, примила је чудновату утеху као тајанствену свету тајну. Скоро пола века проживела је без њега. Више су је болеле те године док су биле будућност, хладна и пуста. Сад кад су минуле, помишља све чешће да јој тада, кад је видела над Краљевом нечисти дух као крилатог пса, ништа заиста није одузето. Све што су могли да прођу и буду, стекну, проживе и поделе, опет би једном оставила у тескобној вароши црних марама, а са собом би понела само то што и дан-данас има живо и цело, што смрт, ни његова ни њена, не може да измени. Остали су заувек у оном мајском јутру, и све је у њега стало, што јесу.

Треба године да прођу како би схватио човек. У исписан рачун на крају ништа сувишно не улази. Док је млад, мисли само на оно што је могло бити, а чега је лишен, кад остари тек разуме да време само тако зацељује и лечи, што пред њим напослетку и туга, и све пуне године ископне у ништа. Све ископни осим срца.

Деспинин живот без Максима био је заиста тежак. Уз њу су остали они који су га одано волели, али како најчешће бива после великог губитка, то одсуство, непорециво и коначно, отуђило ју је од свих других људи и свезало уз та два детета која су носила презиме, очи и крв њеног човека. Кад је пао, није још знала да ће му догодине родити сина.

– Велики је Бог и великодушан, даје и узима и опет даје – прота Саватије се расплакао, грлио је дуго да би сакрио сузе, срамота матор човек да цмиздри, па макар и од среће. Због те искрене ганутости Деспини је било жао да смућује доброг свештеника, али ни памећу ни срцем није могла да разуме такву дарезљивост. Заиста широкогруд Бог вратио би јој Максима као што је подигао тродневног Лазара, а узео би себи то дете, за које га никад није молила, које отац неће никада да привије на недра и успава.

Стари вазда оправдавају Бога, проналазе различита страшила да га иза њих сакрију. Плаше се муње и града, нечистог духа, убице и разбојника, светог Илије, рата, глади и болести и стотину зала којима се, ипак, којекако може умаћи. А само је Бог заиста страشان кад

се наљути. Гневан због незахвалности, а свемоћан да чини како хоће, уместо сина узео јој кћер. А Максима није вратио.

– Па сунце ти калајисано, баш накарадно – тек је био постављен споменик, Чебинац се измакао, вртео главом цокћући. Сад и њој, кад седне на клупу под брестом, дође смешно. Имао је право Михаило, само није више ни он жив, не може да му призна. Сахранила је Максима крај бивше жене. Због Полексије, и она му је кћер. Остала је Деспини рана на срцу што своме првом сину не зна гроб. Па барем нека леже ово двоје скупа.

Свог лепог мужа Ката је на крају добила натраг. Онде где је удовица одредила себи, са његове леве стране, укопали су Ану. Тако се сад чине покојници као мала породица, и стално је то жуља, дочекати не може да легне крај свог човека, па ће незнаца кад заврља стазом кроз гробље до њих, по бројевима у камену знати која му је жена била последња.

Док је са Аном у наручју и стомаком до зуба сваког дана долазила Максиму, гробље је најчешће бивало пусто и тихо, сахране ретке. Ако наиђе на коју увек се враћала кући. Доста је свакоме његове рођене муке, а њој и превише. Сретала је почесто чича Луку и Драгину матер, мимоилазили су се увек без речи. Стари учитељ је скривао поглед, умро је а није му казала да ништа не замера њему, ништа. Стара попадија је забеђивала да не иде бременита мужу, не ваља, може и у цркви да запали свећу. Глупа и тврдоглава, радила је по своме.

Тајана Потерјахин
ВУКОВИ И ПАСТИРИ

За издавача
Дијана Дерета

Лекџура и корекџура
Исидора Ињац

Ликовно-гرافичка ојрема
Марина Славковић

Прво ДЕРЕТИНО издање

ISBN 978-86-6457-498-3

Тираж
1000 примерака

Београд, 2023.

Издавач / Штампа / Пласман: **ДЕРЕТА доо**, Владимира Роловића 94а,
11030 Београд, тел./факс: 011.23.99.077; 23.99.078, **www.dereta.rs**

КЊИЖАРА ДЕРЕТА, Кнез Михаилова 46, Београд, тел.: 011.26.27.934, 30.33.503

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

821.163.41-31

ПОТЕРЈАХИН, Тајана, 1987–

Vukovi i pastiri / Тајана Потерјахин. – 1. Деретино изд. – Београд :
Дерета, 2023 (Београд : Дерета). – 487 стр. ; 21 см. – (Библиотека
Савремена српска књижевност / [Дерета])

Тираж 1.000.

ISBN 978-86-6457-498-3

COBISS.SR-ID 122729993